

**วัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่
ประเภทเครื่องตีและเครื่องเป่า
ในรัฐชาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา
Tai Yai's Musical Performing Culture of Percussion
and Winded Musical Instruments in Shan State
of the Republic of the Union of Myanmar**

ภัทระ คมขำ*

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องวัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ ประเภทเครื่องตีและเครื่องเป่า ในรัฐชาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา พื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม เมืองสืปอ วัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ลักษณะทางกายภาพ จังหวะ กลวิธีการบรรเลงเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีและเครื่องเป่า และทำการรวบรวม วิเคราะห์ ทำนองเพลงที่มีความเกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี ได้แก่ มอแงว้าง ปาดยา และเซ่าลงปัด (กลองชุดในวงจ๊าดไต) สำหรับเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าไม่ปรากฏในเมืองสืปอ

มอแงว้าง เป็นเครื่องดนตรีที่มีลักษณะคล้ายกับฆ้องวงของไทยแต่วางเรียงเป็นแผง บรรเลงด้วยการตีสลับมือซ้ายขวาและตีพร้อมกัน 2 มือ ตำแหน่งการวางเครื่องดนตรีจะตั้งวางอยู่ด้านซ้ายมือของวงจ๊าดไต ทำหน้าที่เป็นเครื่องดนตรีดำเนินทำนอง ปาดยา ลักษณะทางกายภาพคล้ายกับระนาดเอกเหล็กของไทย วิธีการตีมีรูปแบบเดียวกับมอแงว้าง ตั้งอยู่บริเวณกลางวงจ๊าดไตและอยู่ทางด้านขวามือของมอแงว้าง วงจ๊าดไตบรรเลงประกอบการแสดงลิเกจ๊าดไตปรากฏในงานปอย หรือนงานบุญ คณะลิเกจ๊าดไตที่มีชื่อเสียงมากที่สุดในเมืองสืปอมี 2 คณะคือ คณะอ้ายหอมจอมปิ่น และคณะหมอกก่อนไต

การวิเคราะห์บทเพลงทั้ง 5 เพลงได้แก่เพลงขึ้นใหญ่ใหม่สูง เพลงต่างสูต่างเฮา เพลงอ่องหย่า อ่องจอง เพลงความไตหลงและเพลงความล่องคง พบการใช้รูปแบบจังหวะ 2 ลักษณะ รูปแบบทำนองจ๊าดไตพบการเพิ่มทำนองในส่วนท้ายวรรคเพลง พบการซ้ำทำนองในช่วงท้ายของแต่ละวรรค ส่วนทำนองเพลงความไตหลงและเพลงความล่องคง ซึ่งเป็นจังหวะ จี 1 เป็นการบรรเลงประกอบร้องแบบลอยจังหวะ

คำสำคัญ : ดนตรีไทใหญ่ประเภทเครื่องตีและเครื่องเป่า รัฐชาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

* อาจารย์ประจำภาควิชาดุริยางคศิลป์ (ไทย) คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Abstract

This research is on the performance of percussion and wind musical instruments of the Tai Yai people in the Shan State, Republic of the Union of Myanmar, the field data having been collected in Meuang Si Poh. Its objectives are to study the physical characteristics, rhythm and techniques of playing percussion and wind musical instruments and also to collect related melodies. The field study found several percussion instruments, for example a Mong Vaeng, a Pataya and a set of drums in the Chad Tai band, known as a Chao Long Pad. No wind instruments were found in Meuang Si Poh.

A Mong Vaeng resembles a Thai gong circle but the metal discs are placed next to one another in a straight line. It is played by striking it alternately with the left and right hand and sometimes with both hands at the same time. This musical instrument is located on the left hand side of the Chad Tai band. It is meant to produce the melody of the song. A Pataya resembles a Thai soprano metallophone in appearance. It is played by being struck like a Mong Vaeng. It is located in the middle of the Chad Tai band and on the right of the Mong Vaeng. The Chad Tai band plays to accompany the performance of the Likay Chad Tai in a merit making ceremony. There are two troupes of Likay Chad Tai in Meuang Si Poh - the Ai Hom Chom Peun and the Mok Kon Tai troupes.

The analysis of 5 songs - “Kheun Yai Mai Soong”, “Tang Su Tang How”, “Ong Yah Ong Chong”, “Kwam Tai Long” and “Kwam Long Kong” found that these songs use 2 kinds of rhythm. It was found that more melodies are added to the endings of the songs and also that repeated melodies are present at the ending of each section. The melodies of “Kwam Tai Long” and “Kwam Long Kong” which use the G 1 rhythm are played to accompany singing in a floating rhythm style.

Keywords : Tai Yai’s Musical of Percussion and Winded Musical Instruments, Shan State, Republic of the Union of Myanmar

บทนำ

ดนตรีจ๊าดไตเป็นวัฒนธรรมการบรรเลงที่สำคัญของชาวไทใหญ่ โดยมีปรากฏในพื้นที่ประเทศไทยแถบจังหวัดแม่ฮ่องสอนและจังหวัดเชียงใหม่เป็นส่วนใหญ่ ดนตรีจ๊าดไตเป็นการบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีประเภท “เครื่องดี” และ “เครื่องเป่า” เป็นหลักในการดำเนินทำนอง วงดนตรีวงนี้นอกจากบรรเลงเพื่อการขับกล่อมในงานประเพณี งานบุญต่าง ๆ แล้ว ยังมีความสำคัญในการบรรเลงประกอบการแสดงที่เรียกว่า “ลิเกจ๊าดไต” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอเรื่องราวทั้งด้านชาดกทาง

พระพุทธศาสนา เรื่องวรรณคดีและเรื่องราวพื้นบ้านที่ผูกขึ้นเพื่อเป็นการสั่งสอนเยาวชนให้เติบโตเป็นคนดีของสังคม ถือเป็นตัวอย่างที่ดีของชาวไทยใหญ่ที่มีต่อสังคมไทย ด้วยชาวไทยใหญ่ที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ประเทศไทยได้นำวัฒนธรรมด้านนี้มาเผยแพร่อย่างกว้างขวางในประเทศไทยนั่นเอง

เครื่องดนตรีประเภทดำเนินทำนองที่ประกอบในวงดนตรีนี้ได้แก่ มอญแว้ง (ฆ้องแมง) ปาดยา (ระนาดเหล็ก) ตอโร (ตอยอฮอร์น) ปี่ลม กลอง 1 ชุด และชุดกำกับจังหวะได้แก่ จี ฮอก แสง (ฉิ่ง) สำหรับเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีและเครื่องเป่าในวงดนตรีจำไตซึ่งเครื่องดนตรีแต่ละชิ้นจะมีลักษณะเสียง กลวิธีการบรรเลง รูปแบบทำนองที่เป็นลักษณะเฉพาะ แตกต่างไปจากการบรรเลงเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีหรือเป่าพาทย์ของไทยพอสสมควร แม้ว่าลักษณะทางกายภาพของเครื่องดนตรีจะมีความใกล้เคียงกัน

การดำเนินโครงการวิจัยโครงการนี้จึงมีความสำคัญด้วยเป็นการศึกษาเชิงลึกด้านการบรรเลงเครื่องดนตรีในวงดนตรีจำไต โดยเฉพาะเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีและเครื่องเป่าในพื้นที่เมืองสีป่อ รัฐชาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ข้อมูลทางวิชาการดุริยางคศิลป์จะเป็นการเชื่อมโยงวัฒนธรรมการบรรเลงของชาวไทยใหญ่ในรัฐชานให้ปรากฏในประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีความใกล้ชิดและมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้นกับชาวไทยใหญ่ ด้วยชาวไทยใหญ่เข้ามาร่วมดำเนินวิถีชีวิตอยู่ประเทศไทยอยู่เป็นจำนวนมากนั่นเอง

วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพ ลักษณะเสียง กลวิธีการบรรเลง ระเบียบวิธีการบรรเลงเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีและเครื่องเป่ารวมถึงการศึกษาท่วงเพลงที่นำมาบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีดังกล่าวของชาวไทยใหญ่ ณ เมืองสีป่อ ในรัฐชาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา จากการเก็บข้อมูลภาคสนามในเมืองสีป่อไม่ปรากฏเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า

วิธีดำเนินการวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทยใหญ่ ประเภทเครื่องตีและเครื่องเป่า ในรัฐชาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative method) โดยการศึกษาข้อมูลเอกสารและเน้นการสัมภาษณ์ศิลปินสำคัญในพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม แล้วทำการวิเคราะห์โดยอิงหลักทางดุริยางคศิลป์ไทย โดยหลักการที่เครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีของชาวไทยใหญ่มีความคล้ายคลึงกับเครื่องดนตรีในวงพาทย์ของประเทศไทย

มอญแว้ง ปาดยา เข้าลงบ๊ิด เครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีของชาวไทยใหญ่

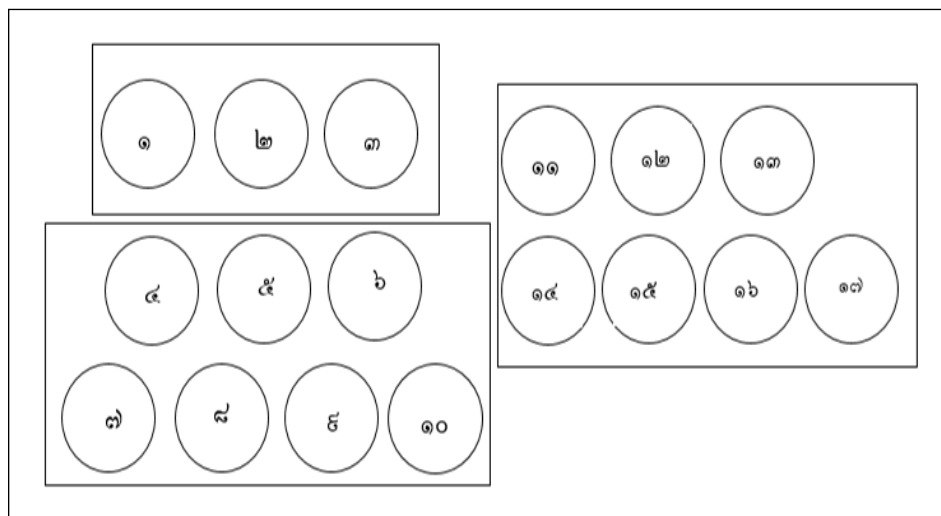
มอญแว้ง

มอญแว้งเป็นเครื่องดนตรีที่มีลักษณะคล้ายกับฆ้องวงของไทยแต่วางเรียงเป็นแถวประกอบด้วยกัน 17 เสียง กลวิธีการบรรเลงเป็นการตีสลับมือซ้ายขวาและตีพร้อมกัน 2 มือ มอญแว้งเป็นเครื่องดนตรีชิ้นสำคัญในวงจำไต ประกอบการแสดงลิเกจำไต โดยในวงนี้จะวางมอญแว้งอยู่ด้านซ้ายมือของวงและทำหน้าที่ดำเนินทำนองให้กับวงจำไต มีบทบาทสำคัญกับนางรำที่ต้องการเสียงดนตรีที่มีความสนุกสนานเข้ามาประกอบการแสดง

ภาพที่ 1 มองแว้ง ของวงดนตรีจ้าดไต คณะหมอกก่อนไต เมืองสีป่อ
ที่มา : (ภัทระ คมขำ, 2557, ภาพถ่าย)

มองแว้งในวงจ้าดไตของไทยใหญ่มีลูกฆ้อง 17 ลูก ลูกฆ้องแต่ละลูกผูกติดกับแผงไม้สี่เหลี่ยมวางตั้งขึ้น 3 ลูก และวางนอนราบกับพื้น 14 ลูก ขนาดมองแว้งของคณะหมอกก่อนไต เมืองสีป่อ มีรายละเอียดขนาด เสียง ตามภาพ ซึ่งแสดงดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2 แผนผังแสดงลำดับลูกฆ้องมองแว้ง

ฆ้องลูกที่ 1 มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง
ฆ้องลูกที่ 2 มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง
ฆ้องลูกที่ 3 มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง
ฆ้องลูกที่ 4 มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง
ฆ้องลูกที่ 5 มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง
ฆ้องลูกที่ 6 มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง

10.5 นิ้ว ระดับเสียงเทียบเท่าเสียงซอลต่ำ
10.5 นิ้ว ระดับเสียงเทียบเท่าเสียงลาต่ำ
9 นิ้ว ระดับเสียงเทียบเท่าเสียงที่ต่ำ
8.5 นิ้ว ระดับเสียงเทียบเท่าเสียงโด
7.7 นิ้ว ระดับเสียงเทียบเท่าเสียงเร
7.5 นิ้ว ระดับเสียงเทียบเท่าเสียงมี

ฆ้องลูกที่ 7 มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง	7 นิ้ว ระดับเสียงเทียบเท่าเสียงฟา
ฆ้องลูกที่ 8 มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง	6.8 นิ้ว ระดับเสียงเทียบเท่าเสียงซอล
ฆ้องลูกที่ 9 มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง	6 นิ้ว ระดับเสียงเทียบเท่าเสียงลา
ฆ้องลูกที่ 10 มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง	5.8 นิ้ว ระดับเสียงเทียบเท่าเสียงที่
ฆ้องลูกที่ 11 มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง	6 นิ้ว ระดับเสียงเทียบเท่าเสียงโดสูง
ฆ้องลูกที่ 12 มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง	5 นิ้ว ระดับเสียงเทียบเท่าเสียงเรสูง
ฆ้องลูกที่ 13 มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง	5.2 นิ้ว ระดับเสียงเทียบเท่าเสียงมีสูง
ฆ้องลูกที่ 14 มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง	4.3 นิ้ว ระดับเสียงเทียบเท่าเสียงฟาสูง
ฆ้องลูกที่ 15 มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง	4.4 นิ้ว ระดับเสียงเทียบเท่าเสียงซอลสูง
ฆ้องลูกที่ 16 มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง	4.1 นิ้ว ระดับเสียงเทียบเท่าเสียงลาสูง
ฆ้องลูกที่ 17 มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง	3.7 นิ้ว ระดับเสียงเทียบเท่าเสียงที่สูง

เทคนิคในการบรรเลงมองแว้ง ส่วนใหญ่พบการตีด้วยมือซ้ายสลับมือขวา สามารถใช้มือซ้าย-ขวาในการบรรเลงได้อย่างอิสระ ขึ้นอยู่กับตำแหน่งของลูกฆ้อง นอกจากนี้ยังพบการตีขึ้นเสียงโดยการตีถี่ ๆ ทั้งแบบเสียงเดียว และแบบ 2 เสียง คล้ายการ “กรอหยาบๆ” หรือใช้มือซ้ายหรือมือขวาข้างเดียวตีลูกฆ้องถี่ ๆ เพื่อให้เกิดเสียงต่อเนื่อง ส่วนแบบแผนของการบรรเลงนั้น มักจะบรรเลงด้วยกัน 2 เที่ยว คือบรรเลงประกอบร้อง และบรรเลงรับร้อง

ปาดยา

ปาดยา เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี ดำเนินทำนอง มีลักษณะคล้ายระนาดเหล็กของไทย มีความยาวตั้งแต่หัวถึงท้ายราง 46 นิ้ว ประกอบด้วยลูกกระนาดทำจากโลหะจำนวน 21 ลูก ถูกร้อยด้วยเชือกติดกันเป็นผืน วางบนรางไม้ มีลักษณะคล้ายกลอง ลูกกระนาดแต่ละลูกมีความกว้าง 2 นิ้ว มีความหนา 0.1 นิ้ว และมีความยาวลดหลั่นกันไป ตั้งแต่ลูกที่ 1 (นับจากด้ายซ้าย) ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

ระนาดลูกที่ 1 มีความยาว	10.5 นิ้ว มีเสียงเทียบเท่ากับเสียง มีต่ำ
ระนาดลูกที่ 2 มีความยาว	10.2 นิ้ว มีเสียงเทียบเท่ากับเสียง ฟาต่ำ
ระนาดลูกที่ 3 มีความยาว	10 นิ้ว มีเสียงเทียบเท่ากับเสียง ซอลต่ำ
ระนาดลูกที่ 4 มีความยาว	9.7 นิ้ว มีเสียงเทียบเท่ากับเสียง ลาต่ำ
ระนาดลูกที่ 5 มีความยาว	9.5 นิ้ว มีเสียงเทียบเท่ากับเสียง ที่ต่ำ
ระนาดลูกที่ 6 มีความยาว	9.4 นิ้ว มีเสียงเทียบเท่ากับเสียง โดต่ำ
ระนาดลูกที่ 7 มีความยาว	9.1 นิ้ว มีเสียงเทียบเท่ากับเสียง เรต่ำ
ระนาดลูกที่ 8 มีความยาว	8.9 นิ้ว มีเสียงเทียบเท่ากับเสียง มี
ระนาดลูกที่ 9 มีความยาว	8.7 นิ้ว มีเสียงเทียบเท่ากับเสียง ฟา
ระนาดลูกที่ 10 มีความยาว	8.5 นิ้ว มีเสียงเทียบเท่ากับเสียง ซอล

ระนาดลูกที่ 11 มีความยาว	8.2 นิ้ว มีเสียงเทียบเท่ากับเสียง ลา
ระนาดลูกที่ 12 มีความยาว	8 นิ้ว มีเสียงเทียบเท่ากับเสียง ที
ระนาดลูกที่ 13 มีความยาว	7.9 นิ้ว มีเสียงเทียบเท่ากับเสียง โด
ระนาดลูกที่ 14 มีความยาว	7.5 นิ้ว มีเสียงเทียบเท่ากับเสียง เร
ระนาดลูกที่ 15 มีความยาว	7.4 นิ้ว มีเสียงเทียบเท่ากับเสียง มีสูง
ระนาดลูกที่ 16 มีความยาว	7.1 นิ้ว มีเสียงเทียบเท่ากับเสียง ฟาสูง
ระนาดลูกที่ 17 มีความยาว	7 นิ้ว มีเสียงเทียบเท่ากับเสียง ซอลสูง
ระนาดลูกที่ 18 มีความยาว	6.9 นิ้ว มีเสียงเทียบเท่ากับเสียง ลาสูง
ระนาดลูกที่ 19 มีความยาว	6.5 นิ้ว มีเสียงเทียบเท่ากับเสียง ทีสูง
ระนาดลูกที่ 20 มีความยาว	6.4 นิ้ว มีเสียงเทียบเท่ากับเสียง โดสูง
ระนาดลูกที่ 21 มีความยาว	6.1 นิ้ว มีเสียงเทียบเท่ากับเสียง เรสูง

ภาพที่ 3 ปาตยา

ที่มา : (ภัทระ คมขำ, 2557, ภาพถ่าย)

กลวิธีการตีปาตยามีรูปแบบเดียวกับมอญแว้ง การนำปาตยาเข้าไปประสมวงพบว่าจะตั้งอยู่บริเวณกลางวงและอยู่ทางด้านขวามือของมอญแว้ง ปัจจุบันพบว่าไม่นิยมนำปาตยามาใช้ในวงจำดไต เนื่องจากเสียงที่เบากว่ามอญแว้ง ประกอบกับหานักดนตรีได้ยาก (สง่าคำ จางยอด, สัมภาษณ์, 2557)

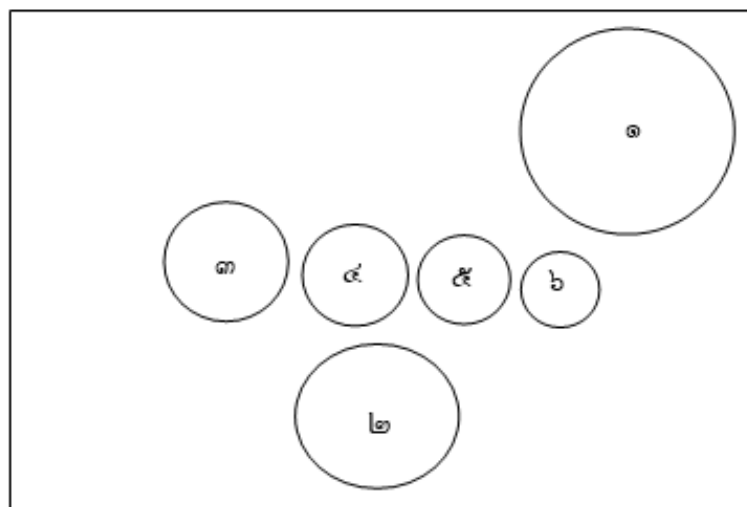
เช่าลงปัด หรือ กลองชุด 6 ใบ

คำว่า “เช่าลงปัด” เป็นภาษาพม่า มีความหมายถึงกลอง 6 ใบ คำว่า “เช่า” แปลว่า เลข 6 คำว่า “ลง” แปลว่า ลูก คำว่า “ปัด” แปลว่ากลอง เพราะฉะนั้น คำว่า เช่าลงปัด จึงหมายถึงกลอง 6 ลูก ซึ่งประกอบด้วยปัด 4 ใบ กลองจะคู่กัน 1 ใบ กลองปัดมา 1 ใบ (กลองขนาดใหญ่) รวมเป็น 6 ใบ สำหรับลักษณะทางกายภาพของกลองชุด 6 ใบ พบว่ากลองดังกล่าวมีลักษณะเป็นกลองชั้นหน้า 2 ด้าน หุ่นกลองทำจากไม้ตองซึ่งเป็นไม้เนื้ออ่อน มีดอกสีแดง มีหนามเหมือนต้นจ้าว หนึ่งเรียง

ทำจากหนังวัว กลองทั้ง 6 ใบนั้นมีขนาดลดหลั่นกัน ช่างทำกลองจะอาศัยอยู่แถบเมืองมณฑลเลย์ มีการสืบทอดงานช่างแบบครอบครัว นอกจากนี้ยังใช้ประกอบกับกลองซีโตและ จี ฮอก แสง ซึ่งเป็นเครื่องกำกับจังหวะอีกชุดหนึ่ง

(ซ้าย) ปัด 4 ใบ กลองจะคุ่น 1 ใบและปัดมา 1 ใบ (ขวา) จี ฮอก แสง (จิ้ง ต็อก ฉาบใหญ่) และกลองซีโต
ภาพที่ 4 เครื่องดนตรีจากโองเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา จังหวัดเชียงใหม่
ที่มา : (ภัทระ คมขำ, 2557, ภาพถ่าย)

ภาพที่ 5 แผนผังการวางตำแหน่งกลองชุด 6 ใบ

จังหวะเซาลงปัดทั้ง 12 จังหวะ ถือเป็นจังหวะที่เป็นแบบแผนและเป็นมาตรฐานของดนตรีจำดไต ปัจจุบันมีการนำไปใช้ไม่ครบทั้ง 12 จังหวะทำให้เกิดสูญหายไปบ้าง ได้แก่ จังหวะที่ 2 จังหวะที่ 3 และจังหวะที่ 4 โดยครูหน่อคำ (สัมภาษณ์, 2557) นักดนตรีจำดไต ได้อธิบายไว้ว่า จากจังหวะทั้ง 12 จังหวะสามารถจำแนกออกได้ 3 กลุ่ม กลุ่มแรก เป็นกลุ่มจังหวะช้า หรือจี 1 ได้แก่ จังหวะโยเดีย (จังหวะที่ 12) กลุ่มที่ 2 ได้แก่ จังหวะที่ตีด้วยจังหวะจี 2 และจี 3 (จังหวะที่ 1-10) กลุ่มที่ 3 ได้แก่ จังหวะจีแลน คือเพลงที่ตีด้วยจังหวะเร็ว (จังหวะที่ 11) โดยการจำแนกทั้ง 3 กลุ่มจำแนกโดยยี่ตเสียงฮ

อกหรือเสียงตอก ซึ่งเป็นเสียงที่กำหนดจังหวะหนักของการบรรเลงดนตรีวงจ๊าดไตมาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม

ตัวอย่างทำนองเพลงจ๊าดไต

วงจ๊าดไต หรือนดนตรีจ๊าดไต เป็นวงดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบการแสดงลิเกจ๊าดไต ครูอเจยะเป็นผู้ก่อตั้งหรือคิดค้นการประสมวงดนตรีจ๊าดไต ใช้บรรเลงกับการแสดงลิเกจ๊าดไต ก่อกำเนิดมาประมาณ 50-60 ปีโดยครูอเจยะมีแนวคิดในการประสมวงมาจากการที่มีแขกบ้านแขกเมืองมาเจริญสัมพันธไมตรี ในขณะนั้นมีการเชิญนักดนตรีพม่ามาทำการแสดง ครูอเจยะจึงคิดประสมวงจ๊าดไตขึ้นเพื่อจัดแสดงแทน (สร้างคำ จางยอด, สัมภาษณ์, 2557) สำหรับทำนองเพลงขึ้นใหญ่ใหม่สูงที่จะได้แสดงต่อไปนี้เป็นทำนองเพลงที่ถือเป็นเพลงครูของดนตรีไทใหญ่ และเป็นการบันทึกทำนองของมองแว้ง เพื่อแสดงรูปแบบทำนองเพลง การบรรเลงเป็นจังหวะ จี 2 หรือ จังหวะที่มีความเร็วปานกลาง โดยบันทึกข้อมูลบทเพลงจากคุณครูจันตา (สัมภาษณ์, 2557) ผู้บรรเลงมองแว้ง คณะหมอกก่อนไต และเพื่อให้เห็นบทบาทของเครื่องดนตรีมองแว้งในการบรรเลงประกอบการแสดงที่มีการขับร้อง จึงทำการบันทึกคำร้องในโน้ตในแต่ละวรรคเพลงดังนี้

ท่อนที่ 1

วรรคที่ 1

เที่ยวที่ 1 บรรเลงประกอบร้อง

ขึ้น	ใหญ่	ใหม่	สูง	เมือง	ไต	ที่	ไฮ
- - - ท	- - - ล	- - - ล	- - - ท	- - - มั	- - - มั	- - - รั	- - - รั
เก่า	โก	จ้อ					
- มั - ดั	- - - ท	- ดั ท ล	- ล - ล				

เที่ยวที่ 2 บรรเลงรับร้อง

- - - ท	- ดั ท ล	- ท - ล	- - ล ท	ล ท - มั	- - - มั	- - - รั	- - - รั
- มั - ดั	- - - ท	- ดั ท ล	- - ร ม	- ฟ - ล	- - - ล		

วรรคที่ 2

เที่ยวที่ 1 บรรเลงประกอบร้อง

หอ		จีะ	งาน	คะ	ปาน	จี'	แสง
- - - ท	- - - ท	- - - รั	- - - มั	- - - มั	- - - ท	- ดั ท ล	- ซ - ล
โมม							
- ท - รั	- รั - รั						

เที่ยวที่ 2 บรรเลงร้อง

- - - ท	- - - ท	- - - รี่	- - - มี่	- - - มี่	- - - ท	- ดี่ ท ล	- ซ - ล
- ท - รี่	- มี่ - ล	- ท - รี่	- - - รี่				

วรรคที่ 3

เที่ยวที่ 1 บรรเลงประกอบร้อง

เหล่	สำ	ป่า	สะ	ตี๋		สู้	พะ
- - - ล	- - - ล	- ท - ล	- - - ท	ล ท - มี่	- - ล ท	- รี่ - มี่	- - - รี่
สู้	หย่า	มะ	ส่อย	ยอด	จี	จี	แหง
- - - มี่	- - - ล	- - - มี่	- - - ล	- - - ท	ล ท - รี่	- - - มี่	- - - ท
แต่ง	โหมย	ลม					
- ดี่ ท ล	- ซ - ล	- ท - รี่	- - - รี่				

เที่ยวที่ 2 บรรเลงร้อง

- - - ล	- - - ล	- ท - ล	- - - ท	ล ท - มี่	- - ล ท	- รี่ - มี่	- - - รี่
- - - มี่	- - - ล	- - - มี่	- - - ล	- - - ท	ล ท - รี่	- - - มี่	- - - ท
- ดี่ ท ล	- ซ - ล	- ท - รี่	- - - ล	- ท - รี่	- - - รี่		

วรรคที่ 4

เที่ยวที่ 1 บรรเลงประกอบร้อง

โถม		ฮัก	ใหญ่	ใหม่	หลี่	ม่วน	ชุด
- - - ล	- - - -	- ล - ท	- - - ม	- ฟ - ม	- - - ฟ	- ล - ท	- ดี่ ท ล
สั่น	หลี่	ม่ง	ตวย	หั่น	ก้ำ	หอ	
- ท - ม	- - - ฟ	- - - ซ	- - - ฟ	- - - ม	- - - ฟ	- ม - ร	- - - ดี่

เที่ยวที่ 2 บรรเลงร้อง

- - - ท	- ดี่ ท ล	- ล - ท	- - - ม	- ฟ - ม	- - - ฟ	- ล - ท	- ดี่ ท ล
- ท - ม	- - - ฟ	- - - ซ	- - - ฟ	- - - ม	- - - ฟ	- ม - ร	- ล - ท
- ดี่ - รี่							

ท่อนที่ 2

วรรคที่ 1

เที่ยวที่ 1 บรรณประกอบร้อง

ยัก	มุง	จา	หล่าม	หน่าม	สอง	กะ	หาหน
- - - มี่	- - - รี่	- - - มี่	- - - ล	- ท - ล	- - ล ท	- - - รี่	- - - มี่
ชวย	ล้ำ	เชียง	บั้ง	ไม้	ลัก	แหล่ม	สูง
- - - ล	- - - มี่	- - - รี่	- - - มี่	- - - ฟี่	- - - รี่	- มี่ - ดี่	- - - ท
ใหญ่	ตา	มุง	โดย	หั้น			
- ดี่ ท ล	- ล - ท	- - - ดี่	- - - ท	- ดี่ ท ล	- - - ล		

เที่ยวที่ 2 บรรณรับร้อง

- ท - มี่	- - - รี่	- - - มี่	- - - ล	- ท - ล	- - ล ท	- - - รี่	- - - มี่
- - - ล	- - - มี่	- - - รี่	- - - มี่	- - - ฟี่	- - - รี่	- มี่ - ดี่	- - - ท
- ดี่ ท ล	- ล - ท	- - - ดี่	- - - ท	- ดี่ ท ล	- - - ล		

วรรคที่ 2

เที่ยวที่ 1 บรรณประกอบร้อง

มัน		ป้อ	เสื่อ	ละ	ไว้	ก่าย	ก้อน
- - - มี่	- - - มี่	- - - รี่	- - - ท	- - - มี่	- - - ท	- ดี่ ท ล	- ซ - ล
กิม	มัน	ป้อ	เสื่อ	ละ	ไว้	ก่าย	ก้อน
- ท - รี่	- - - มี่	- - - รี่	- - - ท	- - - มี่	- - - ท	- ดี่ ท ล	- ซ - ล
กิม							
- ท - รี่	- - - รี่						

เที่ยวที่ 2 บรรณรับร้อง

- - - มี่	- - - มี่	- - - รี่	- - - ท	- - - มี่	- - - ท	- ดี่ ท ล	- ซ - ล
- ท - รี่	- - - มี่	- - - รี่	- - - ท	- - - มี่	- - - ท	- ดี่ ท ล	- ซ - ล
- ท - รี่	- - - ล	- ท - รี่	- - - รี่				

วรรคที่ 3

เที่ยวที่ 1 บรรณประกอบร้อง

เสื่อ	หน่าม	จั้น	ทะ รัม	จ้ำ	เปิด	กี้	มิ
- - - ท	- ดี่ ท ล	- - - ล	- ท - ล	- - - ดี่	- - - ล	- ล - ท	- - - รี่
ดิ้น	ห้า	เห่น	จัม	ฮิม			
- - - มี่	- - - ท	- ดี่ ท ล	- ซ - ล	- ท - รี่	- - - รี่		

เที่ยวที่ 2 บรรเลงรับร้อง

- - - ท	- ดํ ท ล	- - - ล	- ท - ล	- - - ดํ	- - - ล	- ล - ท	- - - รํ
- - - มํ	- - - ท	- ดํ ท ล	- ซ - ล	- ท - รํ	- - - ล	- ท - รํ	- - - รํ

วรรคที่ 4

เที่ยวที่ 1 บรรเลงประกอบร้อง

มัน		จ๋อย	โน	ส่อ	สอน	ลูก	ไต
- - - ล	- - - ล	- - - ท	- - - ม	- ฟ - ม	- - - ฟ	- - - ล	- - - ดํ
เก๊า	ไฮ	ใหม่	ใส	จื้อ	คิน	หลี่	ใส
- - - ท	- ดํ ท ล	- ท - ม	- - - ฟ	- ล - ท	- - - ฟ	- - - ม	- - - ฟ
จื้อ	คิน	หลี่	ก้า	หอ			
ม ฟ - ม	- - - ฟ	- - - ม	- - - ฟ	- ม - ร	- - - ด		

เที่ยวที่ 2 บรรเลงรับร้อง

- - - ดํ	- - - ท	- ดํ ท ล	- - - ท	- - - ม	- ฟ - ม	- - - ฟ	- - - ท
- ดํ ท ล	- ท - ม	- - - ฟ	- - - ซ	- - - ฟ	- - - ม	- - - ฟ	- ม - ร
- ล - ท	- ดํ - รํ						

จากการศึกษาทำนองของมองแว้งจำนวน 5 เพลงได้แก่ เพลงขึ้นใหญ่ใหม่สูง เพลงต่างสูตต่างเฮา เพลงอ่องหย่าอ่องจอง เพลงความไต่หลงและเพลงความล่องคอง พบการใช้รูปแบบจังหวะ 2 ลักษณะได้แก่ ลักษณะที่ 1 จังหวะจี 2 บทเพลงที่ใช้จังหวะจี 2 ได้แก่ เพลงขึ้นใหญ่ใหม่สูง เพลงต่างสูตต่างเฮา และเพลงอ่องหย่าอ่องจอง รูปแบบจังหวะจี 2 นี้ กล่าวคือ มีการใช้จังหวะหนัก จังหวะเบา ลูกตกจะตรงกับจังหวะหนักเสมอ ส่วนลักษณะที่ 2 คือ จังหวะจี 1 บทเพลงที่ใช้จังหวะจี 1 ได้แก่ เพลงความไต่หลง และความล่องคอง รูปแบบจังหวะ จี 1 นี้ เป็นการดำเนินทำนองแบบลอยจังหวะ ไม่มีการใช้จังหวะหนัก-เบา

ทำนองเพลงขึ้นใหญ่ใหม่สูงและเพลงอ่องหย่าอ่องจองพบการเพิ่มทำนองในส่วนท้ายวรรค เพลง อีกทั้งยังพบการซ้ำทำนองในช่วงท้ายของแต่ละวรรค การ “ซ้ำท้าย” ของทำนองที่พบมากที่สุด ในทำนองเพลงทั้ง 2 เพลง คือ ---ท/-ดํทล/-ซ-ล/-ท-รํ/---ล/-ท-รํ ซึ่งการซ้ำท้ายทำนองเพลงนั้น พบเฉพาะในเพลงที่ใช้จังหวะ จี 2 ได้แก่ เพลงขึ้นใหญ่ใหม่สูงและเพลงอ่องหย่าอ่องจอง ที่เป็นการเก็บข้อมูลเสียงจากคณะหมอกก่อนไต่เท่านั้น ส่วนเพลงต่างสูตต่างเฮาที่เป็นการเก็บข้อมูลเสียงจากครุฑมูล บุญรักษา ไม่พบรูปแบบการซ้ำท้ายดังกล่าวประกอบกับการใช้สำนวนย่อย คือ ---ท/-ดํทล/ ในทำนองเพลง แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของคณะหมอกก่อนไต่

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องวัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ ประเภทเครื่องดีและเครื่องเป่า ในรัฐชาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ไม่ปรากฏเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า เครื่องดนตรีประเภทเครื่องดีที่ปรากฏ ได้แก่ มอแง แว้ง ปาตยา เซาลงปัด และเครื่องกำกับจังหวะ ได้แก่ กลองซีโต จีฮอก แสง สำหรับมอแงและปาตยานำไปประสมวงที่เรียกว่าวงจาดไต ใช้บรรเลงประกอบการแสดงลิเกจาดไต เป็นที่แพร่หลายในพื้นที่รัฐชาน สำหรับการศึกษาทำนองเพลง 5 เพลงจากการบรรเลงมอแง แว้งปรากฏทำนองที่มีการเพิ่มทำนองในส่วนท้ายวรรคเพลง พบการซ้ำทำนองในช่วงท้ายของแต่ละวรรค สำหรับการซ้ำทำนองเพลงจะพบเฉพาะในบทเพลงที่ใช้จังหวะ จี 2 ส่วนทำนองเพลงความถี่สูง และเพลงความถี่ต่ำ ซึ่งเป็นจังหวะ จี 1 เป็นการบรรเลงประกอบร้องแบบลอยจังหวะ ในขณะที่มีการขับร้อง ผู้บรรเลงมอแงจะบรรเลงทำนองให้ใกล้เคียงกับทำนองร้องมากที่สุด

เครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถค้นข้อมูลได้นั้น อาจจะมีปรากฏในบางพื้นที่ เนื่องจากปัญหาและอุปสรรคในการเก็บข้อมูลภาคสนามในรัฐชานคือเรื่องของภาษาและการเดินทางที่ค่อนข้างลำบาก และนักดนตรีในพื้นที่ก็ไม่สามารถบอกรายละเอียดของนักดนตรีพื้นที่อื่นๆ ในเมืองเดียวกันได้ทั้งหมด ทั้งนี้ด้วยการติดต่อสื่อสารและการเดินทางเป็นอุปสรรคในการสืบทอดเรื่องราวและเนื้อหาในส่วนนี้ หากมีการดำเนินการวิจัยสืบเนื่องจะเป็นประโยชน์ต่อวงการศึกษาสืบไป

บรรณานุกรม

- จันตา. (สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2557).
 สำงคำ จางยอด. (สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2557).
 ----- . (สัมภาษณ์, 10 กรกฎาคม 2557).
 หน่อคำ. (สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2557).